

ΣΤΗΝ ΑΜΑΞΙΑ πού ἔκανε τὴ διαδρομὴ ἀπὸ τὸ Ἕλσγουερθ ἴσαμε τὸ Πέρασμα τοῦ Μακελάρη εἶχαν γίνει οἱ ἀπαραίτητες μετατροπές ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ μεταφέρει τόσο ἐπιβάτες ὅσο καὶ κάποια, λιγιστά, ἐμπορεύματα. Τέσσερα μουλάρια ἔσερναν τὸ πρῶην κάρο στὸν στενὸ, κακοτράχαλο, ἐλαφρῶς κατηφορικὸ δρόμο πού ἔνωνε τὸ λιβάδι μὲ τὸ Πέρασμα· καθὼς οἱ μικροὶ τροχοὶ βούλιαζαν καὶ ξεπρόβαλλαν ἀπὸ τὶς αὐλακίες πού εἶχαν ἀφήσει πιὸ βαριά ἀμάξια, τὸ φορτίο, σκεπασμένο μὲ λινάτσα καὶ δεμένο στὸ κέντρο τοῦ ἀμαξιοῦ, μετακινοῦνταν ἀπότομα, τὰ κουρτινάκια, μαζεμένα στὰ πλαϊνά, κοπανιοῦνταν στὶς βέργες ἀπὸ καρυδιά πού συγκρατοῦσαν μιὰ ὀροφή ἀπὸ σανίδι καὶ λινάτσα, καὶ ὁ μοναδικὸς ἐπιβάτης πού καθόταν πίσω πάσχιζε ἐναγωνίως νὰ στηριχτεῖ στὸν στενὸ πάγκο ὅπου καθόταν· ἢ μιὰ παλάμη ὀρθάνοιχτη εἶχε κολλήσει πάνω στὸ σκληρό, ἐπενδυμένο μὲ δέρμα σανίδι, τὸ ἄλλο χέρι εἶχε ἀρπαχτεῖ ἀπὸ μιὰ λεία καρυδένια βέργα, ἀπ' αὐτὲς πού θηκαρωμένες σὲ σιδερένιο περίβλημα συγκρατοῦσαν τὰ πλαϊνά τοῦ ἀμαξιοῦ. Ὁ ἀμαξίας, ἐντελῶς ἀποκομμένος ἀπὸ τὸν ἐπιβάτη ἐξαιτίας τοῦ φορτίου πού κόντευε νὰ φτάσει μέχρι τὸν οὐρανὸ τῆς ἄμαξας, ἔβαλε μιὰ φωνή πού κάλυψε φριμάσματα καὶ τριξίματα:

«Τὸ Πέρασμα τοῦ Μακελάρη ἴσια μπροστά».

Ὁ ἐπιβάτης ἔγνεψε νὰ κι ἔβγαλε τὸ κεφάλι καὶ τοὺς ὤμους ἀπὸ τὸ πλάι τῆς ἄμαξας. Πέρα ἀπὸ τὰ κάθιδρα καπούλια καὶ τὰ σεινάμενα ἄφτια τῶν μουλαριῶν πῆρε τὸ μάτι του κάμποσα φτωχικά καλύβια καὶ ἀντίσκηνα στημένα τὸ ἓνα δίπλα στὸ ἄλλο μπροστὰ σ' ἓνα κομμάτι γῆς ποὺ τὸ σκίαζαν ψηλὰ δέντρα. Στὴ στιγμή τοῦ δημιουργήθηκε μιὰ χρωματικὴ ἐντύπωση — ἀνοιχτὸ γκριζοκάστανο ποὺ ἔσμιγε μὲ γκριζο γιὰ νὰ καταλήξει σὲ καταπράσινη ψεκὰδα. Ὅμως τὸ τραμπάλισμα τῆς ἄμαξας τὸν ὑποχρέωσε νὰ καθίσει πάλι στητὸς στη θέση του. Κοίταζε ἴσια μπροστὰ, τὸ βουνοὶ τὰ ἐμπορεύματα, κι ἀνοιγόκλεινε τὰ μάτια νευρικά. Ἐπρόκειτο γιὰ ἓναν νέο ἄνθρωπο, στίς ἀρχὲς τῆς τρίτης δεκαετίας τῆς ζωῆς του, λεπτοκαμωμένο, μὲ λευκὸ δέρμα ποὺ εἶχε πάρει νὰ κοκκινίζει ἔτσι ὅπως εἶχε μείνει ἐκτεθειμένο ὅλη μέρα στὸν ἥλιο. Εἶχε βγάλει τὸ καπέλο του γιὰ νὰ σκουπίσει τὸν ἰδρώτα ἀπὸ τὸ μέτωπό του καὶ δὲν τὸ εἶχε ξαναφορέσει· τὸ ἀνοιχτοκάστανο μαλλί, στὸ χρῶμα τοῦ καπνοῦ Βιρτζίνια, ἐμφανῶς καλοκουρεμένο, ἔπεφτε τώρα σὲ ὑγρά, ἀνόμοια στὸ χρῶμα δαχτυλίδια στὸ μέτωπο καὶ τ' ἄφτια του. Τὸ μπέζ-καφέ παντελόνι του ἀπὸ χοντρὸ βαμβακερὸ ὕφασμα ἦταν σχεδὸν καινούργιο, οἱ ζάρρες μὸλις ποὺ διακρίνονταν στὸ κρουστό πανί. Εἶχε βγάλει πρωτύτερα τὸ καφετὶ ἀμπέχονο, τὸ γιλέκο καὶ τὴ γραβάτα του· ὅμως παρ' ὅλο τὸ ἀεράκι ποὺ δημιουργοῦσε ἡ ἀργὴ πρόοδος τῆς ἄμαξας, τὸ λευκὸ λινὸ πουκάμισο εἶχε τόπους τόπους κηλίδες ἰδρώτα καὶ κρεμόταν πάνω του σὰν σακί. Τὸ ξανθὸ χνούδι τῆς διήμερης ἀξυρισιᾶς γυάλιζε ἀπὸ τὸν ἰδρώτα· κάπου κάπου σκούπιζε τὸ πρό-

σωπό του μ' ἓνα λερό μαντίλι, λές κι ἔνιωθε τὸ δέρμα του νὰ τὸν τσούζει.

Ὅσο πλησίαζαν στὴν πόλη, ὁ δρόμος γινόταν εὐθεία καὶ τὸ ἀμάξι προχωροῦσε πιὸ γρήγορα, παλαντζάροντας ὄλο καὶ πιὸ μαλακά, κι ἔτσι ὁ νεαρὸς μπόρεσε νὰ χαλαρώσει τὴ λαβὴ στὴ βέργα καὶ νὰ καθίσει πιὸ ἄνετα στὸν σκληρὸ πάγκο. Τὸ ποδοβολητὸ τῶν μουλαριῶν ἀκούγεται πιὰ πνιχτὸ καὶ σταθερὸ· σύννεφο ἢ σκόνη, σὰν κίτρινος καπνὸς τύλιγε τὸ ἀμάξι καὶ ξεχυνόταν στὸ κατόπι του. Πάνω ἀπὸ τὸ κροτάλισμα τῆς σαγῆς, τὴ βαριά ἀνασεμιὰ τῶν μουλαριῶν, τὸν τροχασμὸ τῶν ὀπλῶν τους καὶ τὸ ἀκανόνιστο τρίξιμο τοῦ ἀμαξιοῦ ἔφτανε ποῦ καὶ ποῦ στ' ἀφτιά σου ἀπὸ κάπου μακριὰ μιὰ ἀνθρώπινη φωνὴ καὶ τὸ χρεμέτισμα ἑνὸς ἀλόγου. Σ' ὄλο τὸ μῆκος τοῦ δρόμου ἔβλεπες τόπους τόπους φαλακρὰ μπαλώματα μέχρι ἐκεῖ ποῦ ἔφτανε τὸ λιβάδι· ἐδῶ κι ἐκεῖ σταυρωτὰ τὰ καρβουνιασμένα κούτσουρα μιᾶς παρατημένης πυρᾶς· κάμποσα πεδικλωμένα ἄλογα βοσκοῦσαν τὸ κοντό, κιτρινωπὸ χορτάρι καὶ στὸ ἀκουσμα τοῦ ἀμαξιοῦ σήκωσαν ἀπότομα τὰ κεφάλια τους καὶ ὕψωσαν σ' ἐτοιμότητα τ' ἀφτιά τους. Μιὰ φωνὴ σηκώθηκε θυμωμένη· κάποιος γέλασε· ἓνα ἄλογο φρίμαξε, μετὰ χρεμέτισε, κάτι γκέμια κουδούνισαν σ' ἓνα ἀπότομο τράβηγμα· ὁ ἀέρας βάραινε ἀπὸ μιὰ ὑποψία κοπριάς.

Μὲ μιὰ ματιὰ ἔπιανες τί ἐστὶ Πέρασμα τοῦ Μακελάρη. Πέντ' -ἕξι κακοχτισμένα κτήρια ὑψώνονταν δεξιά κι ἀριστερὰ σ' ἓνα στενὸ χωματόδρομο· πέρα ἀπὸ τὰ κτήρια ἦταν στημένες ἀρκετὲς σκηνὲς κι ἀπὸ τίς δύο πλευρὲς τοῦ δρόμου. Ἡ ἀμαξα προσπέρασε πρῶτα μιὰ σκηνὴ στημένη ὅπως ὅπως στ' ἀριστερὰ της, σὲ χρῶμα στρα-

τιωτικό χακί, τὰ πλαϊνά ἀνασηκωμένα κι ἀπὸ τὸ φύλλο τῆς στέγης νὰ κρέμεται μιὰ σανίδα ὅπου ἦταν γραμμένο με κάτι κόκκινα ὀρνιθοσκαλίσματα: ΤΖΟ ΛΟΝΓΚ, ΒΑΡΒΑΡΟΣ. Στὴν ἀπέναντι πλευρὰ τοῦ δρόμου ὑπῆρχε ἕνα χαμηλὸ κτίσμα, σχεδὸν τετράγωνο, χωρὶς παράθυρα, μ' ἕνα κομμάτι λινάτσα γιὰ πόρτα· πάνω στὶς πρῶτες, γυμνὲς σανίδες ἦταν γραμμένο με περισσὴ προσοχή, με μαῦρα γράμματα, ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΜΗΡΑΝΤΑΙ. Ἀκριβῶς δίπλα, μπροστὰ σ' ἕνα μακρουλό, δίπατο κτήριο, τὸ ἀμάξι σταμάτησε. Ἀπὸ μέσα ἔφτανε ἕνα ἀδιάκοπο μουρμουρητὸ καὶ κάθε τρεῖς καὶ λίγο ἦχος ἀπὸ τσουγκρισμα ποτηριῶν. Ἡ στέγη ποὺ ἔφτανε ἀρκετὰ χαμηλὰ σκίαζε τὴν πρόσοψη, ὅμως παρ' ὅλη τὴ σκιά πάνω ἀπὸ τὴν εἴσοδο ἦταν ὀρατὴ μιὰ περίτεχνη ταμπέλα με κόκκινα γράμματα σὲ μαῦρο περίγραμμα ποὺ ἔγραφε: ΤΟ ΣΑΛΟΥΝ ΤΟΥ ΤΖΑΚΣΟΝ. Ἀπέξω, σ' ἕνα μακρὸν πάγκο κάθονταν κάμποσοι ἄντρες ποὺ παρακολουθοῦσαν νυσταλέα τὸ ἀμάξι νὰ πλησιάζει καὶ νὰ σταματάει. Ὁ νεαρὸς ἐπιβάτης ἔπιασε νὰ συμμαζεῦει ἀπὸ δίπλα του τὰ ροῦχα ποὺ εἶχε πετάξει ἀπὸ πάνω του πρωτύτερα λόγω τῆς ζέστης. Φόρεσε τὸ ἀμπέχονο καὶ τὸ καπέλο του κι ἔχωσε τὸ γιλέκο καὶ τὴ γραβάτα του σ' ἕναν ταξιδιωτικὸ σάκο ὅπου μέχρι τώρα ἀκουμποῦσε τὰ πόδια του. Σήκωσε τὸ σάκο καὶ σκύβοντας πάνω ἀπὸ τὸ πλαϊνὸ τοῦ ἀμαξιοῦ τὸν ἀπίθωσε στὸ δρόμο· ταυτόχρονα ἀνασήκωσε τὸ πόδι του, καβάλησε τὶς σανίδες, πάτησε στὸ σιδερένιο σκαλοπάτι ποὺ κρεμόταν ἐξωτερικὰ κι ἀπὸ κεῖ κατέβηκε στὸ δρόμο. Μὲ τὸ ποὺ πάτησε ἡ μπότα του στὸ χῶμα, σηκώθηκε κουρνιαχτὸς καὶ τοῦ ἔχωσε τὸ πόδι· ὕστερα κατακάθισε στὸ τσίλικο μαῦρο δέρμα καὶ κάτω κάτω στὸ

μπατζάκι, και τὰ δύο χρώματα κόντεψαν νὰ γίνουν ἓνα. Ὁ νεαρός ἔπιασε τὸ σάκο και προχώρησε κάτω ἀπὸ τὴν προέκταση τῆς στέγης στὴ σκιά· πίσω του ἀντηχοῦσαν οἱ βρισιεὲς τοῦ ἀμαξῶ ἀνάκατες μὲ τὴν κλαγγὴ τοῦ σίδερου και τὸ ντιντίνισμα τῆς ἀλυσίδας στὰ χάμουρα, καθὼς ὁ ἀμαξῶς ἀποσποῦσε τὴ ζεύγλα ἀπὸ τὸ ἀμάξι. Σὲ μιὰ στιγμή μάλιστα ἀναφώνησε ὅλο παράπονο:

«Ρὲ παλικάρια, δὲ μοῦ δίνετε ἓνα χέρακι νὰ ξεφορτώσω;»

Ὁ νεαρός πού εἶχε μόλις κατέβει ἀπὸ τὸ ἀμάξι στάθηκε στὸ σανιδένιο πεζοδρόμιο και κοίταζε τὸν ἀμαξῶ πού πάλευε μὲ τὰ γκέμια, πῶς εἶχαν μπερδευτεῖ μὲ τὴ σαγή. Δύο ἀπ' αὐτοὺς πού κάθονταν στὸν πάγκο σηκώθηκαν, πέρασαν ἀπὸ μπροστά του και προχώρησαν μὲ τὸ πάσο τους πρὸς τὸ ἀμάξι· ἔριξαν μιὰ ματιὰ στὸ σκοινὶ πού βαστοῦσε τὸ φορτίο στὴ θέση του, μετὰ, πάντα μὲ τὸ πάσο τους, ἔπιασαν νὰ τραβολογᾶνε τοὺς κόμπους. Μ' ἓνα τελευταῖο τίναγμα ὁ ἀμαξῶς κατάφερε νὰ ξεμπλοκάρει τὰ γκέμια και ὁδήγησε τὰ μουλάρια διαγώνια στὸ δρόμο κατὰ τὸ στάβλο πού προοριζόταν γιὰ τὰ περαστικά ζῶα, ἓνα χαμηλὸ κτίσμα ἀνοιχτὸ γύρω γύρω, μὲ στέγη ἀπὸ μαδέρια πού στηριζόταν σὲ ὄρθια ἀπλάνιστα κούτσουρα.

Ὅταν πιὰ ὁ ἀμαξῶς εἶχε ἀφήσει τὰ ζῶα του στὸ στάβλο, ξανάπεσε νέκρα στὸ δρόμο. Οἱ δύο ἄντρες χαλάρωναν μεθοδικὰ τὰ σκοινιά πού συγκρατοῦσαν τὸ καλυμμένο φορτίο· οἱ ἦχοι πού ἔφταναν ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ σαλοῦν ἦταν πνιχτοί, σὰν νὰ τοὺς σκέπαζε ἓνα στρῶμα σκόνης και λάβρας. Ὁ νεαρός προχώρησε προσεχτικὰ πάνω στὰ ἀκανόνιστα παλιοσάνιδα πού ἦταν στρω-

μένα ἀπευθείας στοῦ χῶμα. Ἄκριβῶς μπροστά του ὑπῆρχε κάτι σάν ὑπόσκαφο, μὲ κοφτὴ, ἐπικλινὴ στέγη πού ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά εἶχε ἓνα κάλυμμα στερεωμένο μὲ μεντεσέδες, καὶ τὸ συγκρατοῦσαν ἀνοιχτὰ δυὸ σταλίκια τοποθετημένα διαγώνια, τὰ ὁποῖα κατέβαιναν καὶ ἄφηναν νὰ καλυφθεῖ τὸ φαρυδὸν ἄνοιγμα· μέσα, σὲ πάγκους καὶ ράφια ὑπῆρχαν σκόρπιες κάμποσες σέλες καὶ πέντ' -ἕξι ζευγάρια μπότες, μπορεῖ καὶ περισσότερα· ἀπὸ ἓνα ξυλοκάφι πού ξεπεταγόταν ἀπὸ τὸν χορταριασμένο τοῖχο δίπλα στοῦ ἄνοιγμα κρέμονταν μακρουλὲς λουρίδες ἀκατέργαστο δέρμα. Ἀριστερὰ στοῦ ὑπόσκαφο ὑψωνόταν ἓνα δίπατο κτίσμα, φρεσκοασβεστωμένο, μὲ κόκκινα τελειώματα, σχεδὸν τόσο μακρὸ ὅσο καὶ τὸ Σαλοὺν τοῦ Τζάκσον, καὶ λίγο πιὸ ψηλὸ. Καταμεσῆς στοῦ κτήριου ἄνοιγε μιὰ μεγάλη πόρτα κι ἀποπάνω της κρεμόταν μιὰ κορνιζαρισμένη ταμπέλα πού ἔγραφε ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ ΤΟΥ ΜΑΚΕΛΑΡΗ. Πρὸς τὰ κεῖ κατευθύνθηκε ἀργὰ ὁ νεαρός, παρατηρώντας τὸ χῶμα νὰ χυμᾶει σύννεφο μπροστά, νὰ τοῦ ζώνει τὰ πόδια καὶ νὰ διαλύεται.

Μπήκε στοῦ ξενοδοχεῖο καὶ μὲ τὸ πού πέρασε τὴν εἴσοδο αὐτόματα κοντοστάθηκε μέχρι νὰ συνηθίσουν τὰ μάτια του στοῦ σκοτάδι. Τὸ γραφεῖο ὑποδοχῆς ἀναδύθηκε ἀσαφῶς στὰ δεξιά του· ἀπὸ πίσω ἓνας ἄντρας ἀκίνητος, μὲ λευκὸ πουκάμισο. Στὸ χῶρο ὑπῆρχαν διάσπαρτες πέντ' -ἕξι καρέκλες μὲ κάθετη ράχη καὶ δερμάτινο κάθισμα. Ὁ χῶρος φωτιζόταν ἀπὸ τὰ τετράγωνα παράθυρα πού ὑπῆρχαν καὶ στοὺς τρεῖς τοίχους πού ἔβλεπε· τὰ τετράγωνα καλύπτονταν ἀπὸ ἓνα ἡμιδιαφανὲς ὕφασμα πού ἀνέμιζε ἐλαφρὰ πρὸς τὰ μέσα, θαρρεῖς καὶ τὸ μισόφωτο καὶ ἡ σχετικὴ δροσιὰ λειτουργοῦσαν σάν κενὸ

άερος. Διέσχισε τὸ γυμνὸ ξύλινο πάτωμα καὶ πλησίασε τὸν ὑπάλληλο ποὺ περίμενε.

«Θὰ ἤθελα ἓνα δωμάτιο». Ἡ φωνὴ ἀντήχησε κούφια μὲς στὴ σιγή.

Ὁ ὑπάλληλος ἔσπρωξε πρὸς τὸ μέρος του ἀνοιχτὸ τὸ βιβλίον πελατῶν καὶ τοῦ ἔτεινε μιὰ πένα μὲ φτερὸ καὶ ἀτσάλινη μύτη. Ὑπέγραψε ἀργά, Γουίλιαμ Ἄντριους· τὸ μελάνι ἦταν ἀχνό, μιὰ σχεδὸν ἀδιόρατη γαλάζια γραμμὴ πάνω στὴν γκριζὰ σελίδα.

«Δυὸ δολάρια», τοῦ εἶπε ὁ ὑπάλληλος τραβώντας τὸ βιβλίον μπροστά του καὶ ἔσκυψε νὰ διαβάσει τὸ ὄνομα. «Ἄλλα εἴκοσι πέντε σέντς ἂν θέλεις ζεστὸ νερό». Ἐαφνικὰ σήκωσε τὸ κεφάλι καὶ ρώτησε: «Θὰ μείνεις πολὺ;»

«Δὲν τὸ ξέρω ἀκόμη», ἀπάντησε ὁ Ἄντριους. «Μήπως ξέρεις ἓναν Τζ. Ντ. ΜακΝτόναλντ;»

«ΜακΝτόναλντ;» Ὁ ὑπάλληλος κούνησε τὸ κεφάλι καταφατικά. «Αὐτόνε μὲ τὰ τομάρια; Ἔ, βέβαια. Ποίος δὲν τὸν ξέρει τὸν ΜακΝτόναλντ; Εἴσαστε φίλοι;»

«Ὅχι ἀκριβῶς», εἶπε ὁ Ἄντριους. «Μήπως ξέρεις ποῦ θὰ τόνε βρῶ;»

Ὁ ὑπάλληλος ἔγνεψε ναί. «Ἔχει ἓνα γραφεῖο πιὸ κάτω, κοντὰ στοὺς ἀλατόλακκους. Κάνα δεκάλεφτο δρόμος ἀπὸ δῶ».

«Καλά, θὰ τόνε δῶ αὔριο», εἶπε ὁ Ἄντριους. «Μόλις ἔφτασα ἀπὸ τὸ Ἐλσγουερθ καὶ εἶμαι κουρασμένος».

Ὁ ὑπάλληλος ἔκλεισε τὸ βιβλίον, ξεδιάλεξε ἓνα κλειδί ἀπὸ τὸν τεράστιο χαλκὰ ποὺ εἶχε περασμένο στὴ ζώνη του καὶ τὸ ἔδωσε στὸν Ἄντριους. «Τὰ πράματά σου θὰ τ' ἀνεβάσεις μόνος σου», εἶπε. «Τὸ νερὸ θὰ σοῦ τὸ φέρω ἐγὼ ὅποτε μοῦ πεῖς».

«Σὲ καμιὰ ὥρα», εἶπε ὁ Ἄντριους.

«Δωμάτιο δεκαπέντε», εἶπε ὁ ὑπάλληλος. «Δίπλα στὴ σκάλα».

Ὁ Ἄντριους ἔγνεψε ναί. Τὰ σκαλιὰ δὲν εἶχαν ποδιά, ἢ σκάλα ἀνέβαινε κοφτὴ καὶ κάθετα ἀπὸ τὸν τοῖχο στὸ βάθος καὶ τρύπωνε σ' ἓνα μικρὸ ὀρθογώνιο ἄνοιγμα στὸ κεντρικὸ ἐπίπεδο τοῦ κτηρίου. Ὁ Ἄντριους στάθηκε στὴν κορυφὴ τοῦ στενοῦ διαδρόμου ποὺ χώριζε στὰ δύο τὴ μακριὰ σειρὰ τῶν δωματίων. Βρῆκε τὸ δικό του καὶ μπῆκε — ἡ πόρτα ἦταν ξεκλειδωτὴ. Τὸ δωμάτιο χωροῦσε ἴσα ἴσα ἓνα στενὸ ράντζο μ' ἓνα φτενὸ στρῶμα, ἓνα κακοφτιαγμένο τραπέζι μὲ μιὰ λάμπα, μιὰ τσίγκινη λεκάνη μ' ἓναν καθρέφτη καὶ μιὰ καρέκλα μὲ κάθετη πλάτη σὰν κι αὐτὲς ποὺ εἶχε δεῖ κάτω, στὴν εἴσοδο. Εἶχε κι ἓνα παράθυρο ποὺ ἄνοιγε στὸ δρόμο καὶ πάνω του στερεωμένη μιὰ ἐλαφριά, ἀποσπώμενη ξύλινη κορνίζα ποὺ τὴν κάλυπτε ἓνα πανὶ σὰν γάζα. Καὶ τότε ὁ Ἄντριους συνειδητοποίησε πὼς ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ πάτησε τὸ πόδι του στὴν πόλη, τζάμι δὲν εἶχε δεῖ πουθενά. Ἀκούμπησε τὸ σάκο του στὸ γυμνὸ στρῶμα.

Ἀφοῦ τακτοποίησε τὰ πράγματά του, ἔσπρωξε τὸ σάκο κάτω ἀπὸ τὸ χαμηλὸ κρεβάτι καὶ ξάπλωσε στὸ σβολιασμένον στρῶμα· ἔτσι ὅπως τεντώθηκε, τὸ στρῶμα θρόισε καὶ βούλιαξε κάτω ἀπὸ τὸ βάρος του· ἔνιωσε τὰ τεζαρισμένα σκοινιά ποὺ τὸ συγκρατοῦσαν νὰ τοῦ μπηγόνται στὸ σῶμα. Ὁ κορμὸς του χαμηλά, οἱ γλουτοὶ καὶ τὸ πάνω μέρος τῶν ποδιῶν του σὰν νὰ ἔτρεμαν· δὲν εἶχε συνειδητοποιήσει ὡς τώρα πόσο κουραστικὸ ἦταν τὸ ταξίδι.

Ὅμως τώρα πιά τὸ ταξίδι εἶχε γίνεϊ· κι ἔτσι ὅπως οἱ μῦες του ἄρχιζαν νὰ χαλαρώνουν, ὁ νοῦς του γύρισε

πίσω, σ' ὄλον αὐτὸν τὸ δρόμο πού εἶχε διανύσει. Κοντὰ δύο ἐβδομάδες, εἶτε μὲ τρένο εἶτε μὲ ἄμαξα, εἶχε ἀφεθεῖ νὰ τὸν μεταφέρουν ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη τῆς χώρας μέχρι τὴν ἄλλη. Ἀπὸ τὴ Βοστόνη στὸ Ὑόλμπανι, ἀπὸ τὸ Ὑόλμπανι στὴ Νέα Ὑόρκη, ἀπὸ τὴ Νέα Ὑόρκη —. Τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων εἶχανε γίνεи κουβάρι μέσα στὸ κεφάλι του, εἶχαν ἀποσυνδεθεῖ ἀπὸ τὴν πορεία πού εἶχε ἀκολουθήσει. Βαλτιμόρη, Φιλαδέλφεια, Σινσινάτι, Σέντ Λούις. Ἀναλογίστηκε τὴν σὲ βαθμὸ ἐξουθένωσης κακουχία πού τοῦ προκαλοῦσαν τὰ σκληρὰ καθίσματα τῶν τρένων, τὴν ἀπραξία τῆς ἀναμονῆς στοὺς βρομεροὺς σταθμούς, μ' ἐκείνους τοὺς ξύλινους πάγκους μὲ τὰ πηχάκια. Καὶ νὰ πού τώρα ὅλη ἡ ταλαιπωρία τοῦ ταξιδιοῦ ἔσταζε στάλα στάλα ἀπὸ τὰ κόκαλά του, μὲ τὴν ἐπίγνωση, θαρρεῖς, πὼς τὸ ταξίδι εἶχε φτάσει στὸ τέλος του.

Ἦξερε πὼς τὴν ἄλλη μέρα θὰ ἦτανε πιασμένος γιὰ τὰ καλά. Χαμογέλασε κι ἔκλεισε τὰ μάτια, ν' ἀποφύγει τὴν ἀντηλιά πού τὸν ἔβρισκε καταπρόσωπο ἀπὸ τὸ παράθυρο μὲ τὴν ὑποτυπώδη κουρτίνα. Τὸν πῆρε ὁ ὕπνος.

Κάποια στιγμή, ἀργότερα, ὁ ὑπάλληλος τοῦ ἀνέβασε μιὰ ξύλινη σκάφη κι ἕναν κουβὰ ἀχνιστὸ νερό. Ὁ Ἄντριους σηκώθηκε κι ἔριξε λίγο ζεστὸ νερό στὴν τσίγκινη λεκάνη. Σαπούνισε τὸ πρόσωπό του καὶ ξυρίστηκε· ὁ ὑπάλληλος ξανάρθε μὲ ἄλλους δύο κουβάδες κρύο νερό καὶ τοὺς ἔχυσε στὴ σκάφη. Ὅταν ἔφυγε, ὁ Ἄντριους γδύθηκε μὲ τὴν ἡσυχία του, τινάζοντας ἕνα ἕνα τὰ ρούχα του καθὼς τὰ ἔβγαζε, νὰ φύγει ἡ σκόνη· μετὰ τὰ ἀπίθωνε προσεκτικὰ στὴν καρέκλα. Μπῆκε στὴ σκάφη καὶ κάθισε λυγίζοντας τὰ πόδια του, ὥσπου τὰ γόνατα τοῦ φτάσανε ἴσα μὲ τὸ σαγόνι. Ἐπίασε νὰ σαποuniζεται ἀργά,

φιλονύσταζε κιόλας ἀπ' τὸ ζεστό νερὸ καὶ τὴν κάλμα τοῦ σούρουπου. Κάθισε στὴ σκάφη μέχρι ποὺ τὸ κεφάλι του ἄρχισε νὰ πέφτει μπροστά· ὅταν πιὰ ἄγγιξε τὰ γόνατά του, ἀνασηκώθηκε καὶ βγῆκε ἀπὸ τὴ σκάφη. Στάθηκε στὸ γυμνὸ πάτωμα, τὸ νερὸ νὰ στάζει ἀπὸ πάνω του, κι ἔριξε μιὰ ματιὰ ὀλόγυρα. Μὴ βλέποντας πουθενὰ πετσέτα, ἔπιασε τὸ πουκάμισό του ἀπὸ τὴν καρέκλα καὶ σκουπίστηκε.

Σὰν νὰ 'χε γλιστρήσει μιὰ μουντάδα στὸ δωμάτιο· τὸ παράθυρο χλομὸ φέγγρισμα στὸ σκοτάδι ποὺ πύκνω-νε. Ἕνα δροσερὸ ἀεράκι ἔκανε τὸ πανὶ τὴ μιὰ νὰ φουσκώνει, τὴν ἄλλη νὰ διστάζει· σὰν νὰ παλλόταν ἀπὸ ζω-ντανό, πότε μεγάλωνε, πότε μίκραινε. Ἀπὸ τὸ δρόμο ἀνέβαινε ἓνα μουρμουρητὸ ποὺ ὄλο καὶ δυνάμωνε κι ὁ ἦχος ἀπὸ μπότες ποὺ ἔπεφταν βαριά στὰ σανίδια. Ἕνα γυναικεῖο γέλιο τινάχτηκε γιὰ μιὰ στιγμή πάνω ἀπὸ τὴ βαβούρα, μετὰ κόπηκε ἀπτότομα.

Τὸ μπανιάρισμα τὸν εἶχε χαλαρώσει, σὰν νὰ μαλάκωσε καὶ τὸ σφυροκόπημα ἀπὸ τὴν κακοπαθημένη πλάτη του. Χωρὶς νὰ κάνει τὸν κόπο νὰ ντυθεῖ, δίπλωσε τὴ μαλλοβάμβακη κουβέρτα σὰν μαξιλάρι καὶ πλάγιασε στὸ γυμνὸ στρώμα. Τὸ ἔνωσε τραχὺ στὸ δέρμα του ἀλλὰ προτοῦ καλοσκοτεινιάσει τὸ δωμάτιο κοιμόταν τοῦ καλοῦ καιροῦ.

Τὴ νύχτα ζύπνησε κάμποσες φορὲς ἀπὸ ἦχους ποὺ τὸ ναρκωμένο μυαλό του δὲν ἀναγνώριζε μὲ σιγουριά. Στὰ διαλείμματα αὐτὰ ποὺ ἔμενε ζύπνιος κοιτάζε ἓνα γύρο καὶ μέσα στὸ ἀπόλυτο σκοτάδι τοῦ ἦταν ἀδύνατο νὰ διακρίνει ποῦ ἦταν οἱ τοῖχοι, ποῦ ἦταν τὰ ὄρια τοῦ δωματίου του· εἶχε τὴν αἴσθησή πὼς ἦταν τυφλός, πὼς

αίωροῦνταν στὸ πουθενά, ἀκίνητος. Ἐνωθε πὼς ὅλοι οἱ ἦχοι, τὰ γέλια, οἱ φωνές, οἱ πνιχτοὶ βρόντοι καὶ τὰ τριζίματα, τὰ κουδουνάκια ποὺ ντιντίνιζαν στὰ γκέμια κι οἱ ἀλυσίδες στὰ χάμουρα, ὅλα τὰ εἶχε στὸ κεφάλι του καὶ στροβιλίζονταν ἐκεῖ μέσα σὰν τὸν ἄνεμο σὲ κούφια σφαίρα. Σὲ μιὰ στιγμή τοῦ φάνηκε πὼς ἄκουσε μιὰ φωνή, μετὰ τὸ γέλιο μιᾶς γυναίκας κάπου πολὺ κοντὰ του, στὸ βάθος τοῦ διαδρόμου, ἀπὸ κάποιο δωμάτιο. Ἐμεινε κάμποσα λεπτὰ ξύπνιος, τὸ ἀφτὶ τεντωμένο· ὅμως δὲν τὴν ξανάκουσε.

II

Τὸ πρωινὸ του τὸ ἔφαγε στὸ ξενοδοχεῖο. Σ' ἓνα στενὸ δωμάτιο στὸ βάθος τοῦ πρώτου ὀρόφου ὑπῆρχε ἓνα μακρόστενο τραπέζι καὶ γύρω του ἀραδιασμένες ὅπως ὅπως κάμποσες καρέκλες μὲ ἴσια πλάτη, ἀπ' αὐτὲς ποὺ κατὰ τὰ φαινόμενα ἦταν ἡ βασικὴ ἐπίπλωση τοῦ ξενοδοχείου. Στὴ μιὰ ἄκρη ἦταν μαζεμένοι τρεῖς ἄντρες, κουβέντιαζαν μὲ τὰ κεφάλια σκυφτά· ὁ Ἄντριους κάθισε μόνος του στὴν ἄλλη ἄκρη. Ἐμφανίστηκε ὁ ὑπάλληλος ποὺ τὸ προηγούμενο βράδυ τοῦ εἶχε ἀνεβάσει τὸ νερὸ καὶ τὸν ρώτησε ἂν ἤθελε νὰ τοῦ φέρει πρωινό· ὁ Ἄντριους ἔγνεψε καταφατικὰ καὶ ὁ ὑπάλληλος πῆγε στὸ κουζινάκι στὸ βάθος, πίσω ἀπὸ κεῖ ποὺ κάθονταν οἱ τρεῖς ἄντρες. Περπατοῦσε κουτσαίνοντας ἐλαφρά, κάτι ποὺ τὸ παρατηροῦσες μόνο ὅταν τὸν ἔβλεπες ἀπὸ πίσω. Ἐπέστρεψε μ' ἓνα δίσκο μ' ἓνα μεγάλο πιάτο φασόλια καὶ πολέντα καὶ μιὰ κούπα ἀχνιστὸ καφέ. Τ' ἀκούμπησε μπροστὰ στὸν

Ἄντριους κι ἄπλωσε τὸ χέρι του νὰ πιάσει τὸ μπὸλ μετὰ τὸ ἀλάτι ποὺ ὑπῆρχε στὴ μέση τοῦ τραπεζιοῦ.

«Ποῦ θὰ βρῶ τὸν ΜακΝτόναλντ τέτοια ὥρα;» τὸν ρώτησε ὁ Ἄντριους.

«Στὸ γραφεῖο του», ἀποκρίθηκε ὁ ὑπάλληλος. «Μέρα νύχτα ἐκεῖ τὴ βγάζει. Κατέβα γραμμὴ τὸ δρόμο κατὰ τὴ ρεματιὰ καὶ στρίψε ἀριστερὰ ἀκριβῶς πρὶν ἀπὸ τὴ συστάδα τῆς λευκῆς. Μιὰ παράγκα εἶναι, δῶθε στοὺς ἀλατόλακκους».

«Στοὺς ἀλατόλακκους;»

«Γιὰ τὰ δέρματα», ἐξήγησε ὁ ὑπάλληλος. «Θὰ τὴ βρεῖς ὅπωςδήποτε».

Ὁ Ἄντριους κούνησε τὸ κεφάλι καταφατικά. Ὁ ὑπάλληλος ἔκανε στροφή κι ἔφυγε. Ὁ Ἄντριους ἄρχισε νὰ τρώει ἀργά· τὰ φασόλια ἦταν χλιαρὰ καὶ ἄνοστα παρ' ὅλο τὸ ἀλάτι ποὺ τοὺς ἔριξε, ἡ πολέντα ἦταν σβολιασμένη καὶ δὲν εἶχε καλοζεσταθεῖ. Μὰ ὁ καφῆς ἦταν ζεστός καὶ πικρός· τοῦ μούδιασε τὴ γλώσσα, ἀναγκάστηκε νὰ σφίξει τὰ χεῖλη πάνω ἀπὸ τὰ ὀλοῖσια λευκά του δόντια. Τὸν ἤπιε μονοκοπανιά, ὅσο πιὸ γρήγορα μπορούσε, ἔτσι ζεστός ποὺ ἦταν.

Ὡσπου νὰ τελειώσει τὸ πρωινό του καὶ νὰ βγεῖ στὸ δρόμο, ὁ ἥλιος εἶχε ἀνέβει πάνω ἀπὸ τὰ λιγοστὰ ψηλὰ κτήρια τῆς πόλης καὶ χτυποῦσε τὸ δρόμο μετὰ μιὰ ἔνταση σχεδὸν χειροπιαστή. Κυκλοφοροῦσε περισσότερος κόσμος ἀπ' ὅ,τι τὸ προηγούμενο ἀπόγευμα, τότε ποὺ ἔφτασε ἔβλεπε καὶ μερικὸς μετὰ σκοῦρο κουστούμι καὶ σκληρὸ καπέλο ἀνάμεσα σ' ἓνα πλῆθος ντυμένο ὅπως ὅπως, μετὰ ξεβαμμένα τζίν, λερὸ καραβόπανο, μαλλοβάμβακα σακάκια. Προχωροῦσαν στὸ δρόμο καὶ στὸ πεζοδρόμιο σὰν

νά εἶχαν κάπου νά πᾶνε, ὅμως χωρίς νά βιάζονται· κάπου κάπου ἐκεῖ ἀνάμεσα στίς μουντές ἀποχρώσεις τῶν ἀντρικῶν ρούχων ἔπαιρνε τὸ μάτι σου μιὰ χρωματιστὴ πινελιά —κόκκινη, λιλά, κατάλευκη— ἀπὸ κάποια γυναικεία φούστα ἢ μπλούζα. Ὁ Ἄντριους κατέβασε τὸ γεῖσο τοῦ πλατύγυρου καπέλου του γιὰ νά μὴν τὸν χτυπάει ὁ ἥλιος στὰ μάτια καὶ τράβηξε πρὸς τὴ συστάδα μὲ τίς λεῦκες, ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη.

Προσπέρασε ἓνα μαγαζὶ μὲ δέρματα, τὸ στάβλο ὅπου νοίκιαζες ἄλογα κι ἓνα μικρὸ σιδεράδικο ἀνοιχτὸ ἀπ' ὅλες τίς μεριές. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἡ πόλη τελείωνε, ὅποτε ὁ Ἄντριους κατέβηκε ἀπὸ τὸ πεζοδρόμιο καὶ συνέχισε στὸ δρόμο. Καμιὰ διακοσαριά γιάρδες πιὸ κάτω εἶδε τὴ στροφή πού τοῦ εἶχε περιγράψει ὁ ὑπάλληλος· τὸ δρομάκι δὲν ἦταν πιὸ φαρδὺ ἀπὸ δυὸ λουρίδες γῆς ὀργωμένες ἀπὸ τὸ πέρασμα τῶν κάρων. Ἐκεῖ πού τέλειωνε τὸ μονοπάτι, καμιὰ ἑκατοστὴ γιάρδες ἀπὸ τὸ δρόμο, ἦταν μιὰ μικρὴ παράγκα ἀπὸ κορμούς δέντρων μὲ ἐπίπεδη στέγη καὶ πιὸ πέρα κάμποσοι φράχτες ἀπὸ πασσαλόπηγμα σὲ μιὰ διάταξη πού ἀπὸ τόση ἀπόσταση δὲν τὴν ἔβλεπε καθαρά. Κοντὰ στοὺς φράχτες, παρατημένα ὅπως ὅπως, κάμποσα ἀδειανὰ κάρα, μὲ τὰ τιμόνια καταγῆς, ἀνάποδα ἀπὸ τοὺς φράχτες. Μιὰ ἐλαφριά μπόχα, ἄγνωστο ἀπὸ τί κι ἀπὸ ποῦ ἐρχόταν, γινόταν ὅλο καὶ πιὸ ἔντονη καθὼς ὁ Ἄντριους ζύγωνε τὸ γραφεῖο καὶ τοὺς φράχτες.

Ἡ πόρτα τῆς παράγκας ἦταν ἀνοιχτὴ. Ὁ Ἄντριους κοντοστάθηκε, τὸ χέρι του γροθιά ὑψώθηκε γιὰ νά χτυπήσει· μέσα στὸν ἓνα καὶ μοναδικὸ χῶρο γινόταν τὸ ἔλα νά δεῖς ἀπὸ βιβλία, χαρτιά καὶ κατὰστιχα, ἄλλα κατὰχαμα στὸ γυμνὸ ξύλινο πάτωμα, ἄλλα στοιβαγμένα ὅπως

ὅπως στις γωνίες, ἄλλα νὰ ξεχειλίζουν ἀπὸ καφάσια ἀραδιασμένα μπροστὰ στοὺς τοίχους. Καὶ μέσα σ' αὐτὸν τὸν ἀπερίγραπτο χαμὸ ἕνας ἄντρας μόνο μετὰ τὸ πουκάμισο ἔσκυβε πάνω ἀπὸ ἕνα χοντροκομμένο τραπέζι καὶ ξεφύλλιζε ὅλο νεῦρο τὶς τεράστιες σελίδες ἑνὸς κατάστιχου βλαστημῶντας μονότονα μέσ' ἀπὸ τὰ δόντια του.

«Ὁ κύριος ΜακΝτόναλντ;» ἔκανε ὁ Ἄντριους.

Ὁ ἄντρας σήκωσε τὸ κεφάλι — τὸ μικρὸ στόμα μισάνοιχτο — τὰ φρύδια ἀνασηκώθηκαν πάνω ἀπὸ τὰ γουρλωτὰ γαλάζια μάτια πού τὸ ἀσπράδι τους εἶχε τὴν ἴδια ἀσπράδα μετὰ τὴν ἀμφίβολη λευκότητα τοῦ πουκάμισου. «Πέρασε μέσα, πέρασε μέσα», εἶπε, περνώντας μετὰ βιάση τὸ χέρι του μέσ' ἀπὸ τὸ ἀγανὸ μαλλί του πού τοῦ ἔπεφτε στὸ μέτωπο. Ἐσπρωξε κατὰ πίσω τὴν καρέκλα του καὶ ἔκανε νὰ σηκωθεῖ, στὴ στιγμὴ ὅμως ξανακάθισε κουρασμένα καὶ οἱ ὦμοι του βούλιαζαν.

«Ἐλα μέσα, μὴ στέκεσαι ἐκεῖδά».

Ὁ Ἄντριους μπῆκε καὶ στάθηκε ἀκριβῶς δίπλα στὸ κατώφλι. Ὁ ΜακΝτόναλντ ἔκανε μιὰ κίνηση δείχνοντας κάτι πρὸς πίσω καὶ εἶπε:

«Πιάσε μιὰ καρέκλα, ἀγόρι μου, κάτσε».

Ὁ Ἄντριους τράβηξε μιὰ καρέκλα πίσω ἀπὸ ἕνα βουνὸ χαρτιά καὶ τὴν ἔστησε μπροστὰ στὸ γραφεῖο τοῦ ΜακΝτόναλντ.

«Τί θέλεις; Πῶς μπορῶ νὰ βοηθήσω;» ρώτησε ὁ ΜακΝτόναλντ.

«Εἶμαι ὁ Γουίλ Ἄντριους. Μᾶλλον δὲν με θυμάστε».

«Ἄντριους;» Ὁ ΜακΝτόναλντ συνοφρυώθηκε, κοίταξε τὸν νεαρὸ λίγο ἐχθρικά. «Ἄντριους...» Τὰ χεῖλη του σφίχτηκαν· οἱ γωνιὲς κατέβηκαν ἴσαμε τὶς γραμμὲς

τοῦ πιγουνιοῦ. «Μὴ μὲ χάσομερᾶς, διάολε· ἂν σὲ θυμόμουνα, θὰ σοῦ τό 'λεγα μὲ τὸ πού μπῆκες μέσα. Λοιπόν — »

«Σᾶς φέρνω ἓνα γράμμα», ἄρχισε νὰ λέει ὁ Ἄντριους φάχγοντας στὴν τσέπη τοῦ σακακιοῦ του, «ἀπὸ τὸν πατέρα μου. Τὸν Μπένζαμιν Ἄντριους. Γνωριστήκατε στὴ Βοστόνη».

Ὁ ΜακΝτόναλντ πῆρε τὸ γράμμα πού τοῦ ἔτεινε ὁ Ἄντριους.

«Ἄντριους; Στὴ Βοστόνη;» ρώτησε ἀφηρημένα καὶ μὲ μιὰ δόση ἐνόχλησης. Δὲν ἄφηγε ἀπὸ τὰ μάτια του τὸν Ἄντριους καθὼς ἄνοιγε τὸ γράμμα. «Ἄ, μάλιστα. Δὲν τὸ λὲς τόση ὥρα πὼς εἶσαι — Βέβαια, ἐκεῖνος ὁ τύπος, ὁ παπάς». Διάβασε τὸ γράμμα μὲ προσήλωσι, πηγαινοφέροντας τὸ χαρτὶ μπροστὰ στὰ μάτια του σὰν νὰ ἐπιτάχυνε ἔτσι τὴν ἀνάγνωσι. Ὅταν τέλειωσε, ξαναδίπλωσε τὸ γράμμα καὶ τὸ ἄφησε νὰ πέσει σὲ μιὰ ντάνα χαρτιά στὸ τραπέζι. Μετὰ ἄρχισε νὰ παίξει ταμποῦρλο μὲ τὰ δάχτυλα πάνω στὸ ξύλο. «Στὴ Βοστόνη. Ἔλα, Θέ μου! Πᾶνε δώδεκα, δεκατέσσερα χρόνια ἀπὸ τότε. Πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο. Ἐρχόμουνα κι ἔπινα τσάι στὸ σαλονάκι σας». Κούνησε τὸ κεφάλι του σὰν νὰ τοῦ φαινόταν ἀπίστευτο. «Πρέπει κάποια ἀπ' ὅλες αὐτὲς τίς φορὲς νὰ σὲ εἶχα δεῖ. Ποῦ νὰ θυμᾶμαι τώρα!»

«Ὁ πατέρας μου σᾶς ἀναφέρει συχνά», εἶπε ὁ Ἄντριους.

«Ποιόν, ἐμένα;» Πάλι ὁ ΜακΝτόναλντ ἔμεινε μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό· κούνησε ἀργὰ τὸ κεφάλι του· τὰ ὀλοστρόγγυλα μάτια του θαρρεῖς καὶ περιστρέφονταν στίς κόγχες τους. «Μπά; Μὰ πέντ' -ἕξι φορὲς εἰδωθήκαμε

ὄλες κι ὄλες». Τὰ μάτια του κοίταζαν πέρα ἀπὸ τὸν Ἄντριους καὶ σὲ μιὰ στιγμή εἶπε ἀνέκφραστα: «Δὲν ἤμουνα δὴ ὁ τύπος ποὺ ἔχεις λόγο νὰ τότε ἀναφέρεις. Ἔνας ὑπάλληλος ἤμουνα σὲ μιὰ ἐπιχείρηση μὲ ὑφάσματα. Οὔτε πῶς τὴ λέγανε δὲ θυμᾶμαι».

«Ἐχω τὴν ἐντύπωση ὅτι ὁ πατέρας μου σᾶς θαύμαζε, κύριε ΜακΝτόναλντ», εἶπε ὁ Ἄντριους.

«Ποιόν, ἐμένα;» Γέλασε κοφτά, ὕστερα στραβοκοίταξε καχύποπτα τὸν Ἄντριους. «Ἄκου δῶ, ἀγόρι μου. Ἐγὼ πήγαινα στὴν ἐκκλησία τοῦ πατέρα σου γιατί ἔλεγα μήπως τύχει καὶ γνωρίσω κανέναν ποὺ θὰ μοῦ ἴδινε καλύτερη δουλειά, καὶ γι' αὐτὸ ἄρχισα νὰ πηγαίνω καὶ σ' ἐκεῖνες τὶς μαζώξεις ποὺ ἔκανε ὁ πατέρας σου. Τὶς μισὲς φορὲς δὲν καταλάβαινα γρῶ ἀπ' ὅσα λέγανε». Καὶ συνέχισε μὲ κάποια πίκρα, «Ἴσα ποὺ κούναγα τὸ κεφάλι μου μὲ ὅ,τι λέγανε, ὅποιος καὶ νὰ τό 'λεγε. Καὶ μὴ θαρρεῖς ὅτι βγήκε τίποτα, γαμῶτο, ἀπ' αὐτὴ τὴν ἱστορία».

«Ἐχω τὴν ἐντύπωση ὅτι σᾶς θαύμαζε ἐπειδὴ ἤσασταν ὁ μόνος γνωστός του ποὺ ἔφτασε μέχρι ἐδῶ — ποὺ τράβηξε δυτικὰ καὶ στάθηκε στὰ πόδια του».

Ὁ ΜακΝτόναλντ κούνησε τὸ κεφάλι του. «Ἡ Βοστόνη», εἶπε σιγανά. «Θεέ μου!»

Ἐμεινε νὰ κοιτάζει πέρα ἀπὸ τὸν Ἄντριους γι' ἄλλο ἓνα λεπτό. Μετὰ σήκωσε τοὺς ὤμους καὶ πῆρε βαθιὰ ἀνάσα. «Πῶς ἤξερε ὁ κύριος Ἄντριους ποῦ βρίσκομαι;»

«Κάποιος ἀπὸ τοὺς Μπέιτς καὶ Νταρφί ἦτανε περαστικός ἀπὸ τὴ Βοστόνη. Πάνω στὴν κουβέντα εἶπε ὅτι δουλεύατε γιὰ λογαριασμὸ τῆς Ἐταιρείας στὸ Κάνσας Σίτι. Στὸ Κάνσας Σίτι μοῦ εἶπαν ὅτι εἴχατε φύγει ἀπὸ τὴν ἐταιρεία τους καὶ εἴχατε ἔρθει ἐδῶ».

Ὁ ΜακΝτόναλντ γέλασε σφιγμένα. «Τώρα πιά ἔχω τὴ δική μου τὴν ἔταιρεία. Πᾶνε τέσσερα-πέντε χρόνια πού ἔφυγα ἀπὸ τοὺς Μπέιτς καὶ Νταρφί). Συνοφρυώθηκε, τὸ ἓνα του χέρι χώθηκε πάλι μέσα στὸ κατάστιχο πού εἶχε κλείσει τὴν ὥρα πού μπῆκε ὁ Ἄντριους. «Τώρα πιά τὰ κάνω ὅλα μόνος μου... Λοιπόν». Ἰσιωσε πάλι τὸ σῶμα του. «Τὸ γράμμα λέει νὰ σὲ βοηθήσω ὅσο μπορῶ. Γιά λέγε, τί σ' ἔφερε σὲ τοῦτα τὰ μέρη;»

Ὁ Ἄντριους σηκώθηκε ἀπὸ τὴν καρέκλα του κι ἄρχισε νὰ περιφέρεται ἄσκοπα μέσα στὸ δωμάτιο κοιτάζοντας τὶς στοῖβες τὰ χαρτιά.

Ὁ ΜακΝτόναλντ γέλασε· ἡ φωνή του χαμήλωσε συνωμοτικά. «Τίποτα μπλεξίματα; Μπὰς κι ἔμπλεξες πουθενὰ ἐκεῖ πού ἤσουν;»

«Ὅχι», ἔσπευσε νὰ τὸν διαβεβαιώσῃ ὁ Ἄντριους. «Τίποτα τέτοιο».

«Ἐρεῖς πόσα ἀγόρια βρίσκονται μπλεγμένα;» ἔκανε ὁ ΜακΝτόναλντ. «Γι' αὐτὸ ἔρχονται σὲ τοῦτα τὰ μέρη. Ἀκόμα κι ἂν εἶσαι γιὸς παπᾶ».

«Ὁ πατέρας μου εἶναι λαϊκὸς ἱεροκῆρυκας στὴν Οὐνιταριανὴ Ἐκκλησία», εἶπε ὁ Ἄντριους.

«Τὸ ἴδιο κάνει», τὸν ἔκοψε μ' ἓνα νεῦμα ἀνυπομονησίας ὁ ΜακΝτόναλντ. «Τέλος πάντων, θέλεις δουλειά; Θὰ σὲ πάρω ἐγὼ στὴ δική μου τὴ δουλειά, διάολε. Ἐνας Θεὸς ξέρει πῶς τὰ βγάζω πέρα μόνος μου. Δὲ βλέπεις τί γίνεται ἐδῶ πέρα;» Ἔδειξε τὶς στοῖβες τὸ χαρτομάκι καὶ τὸ δάχτυλό του ἔτρεμε. «Ἐχω μείνει δυὸ μῆνες πίσω κι ὅσο προχωράω, ὅλο καὶ πιὸ πίσω μένω. Δὲν ἔχω βρεῖ καὶ κανέναν νὰ κάτσει κάμποσο ἐδῶ ὥσπου νὰ μάθει — »

«Κύριε ΜακΝτόναλντ», τὸν διέκοψε ὁ Ἄντριους, «δὲν ἔχω ἰδέα μὲ τί ἀσχολεῖστε».

«Πῶς εἶπες; Τί δὲν ἔχεις; Μὲ δέρματα ἀσχολοῦμαι, ἀγόρι μου. Μὲ βουβαλήσια τομάρια. Ἀγοράζω καὶ πουλάω. Στέλνω ἀποστολὲς καὶ μοῦ φέρνουνε δέρματα. Τὰ πουλάω στὸ Σέντ Λούις. Τὴν ἐπεξεργασία, τὸ ἄργασμα τὰ κάνω μόνος μου. Πέρσι θὰ πρέπει νὰ περάσανε κάπου ἑκατὸ χιλιάδες τομάρια ἀπὸ τὰ χέρια μου. Φέτος δύο, γιὰ νὰ μὴ σοῦ πῶ τρεῖς φορές περισσότερα. Σπουδαία εὐκαιρία, ἀγόρι μου. Τί λές, θὰ τὰ βγάλεις πέρα μ' ὅλη αὐτὴ τὴ χαρτούρα;»

«Κύριε ΜακΝτόναλντ — »

«Αὐτὴ ἡ χαρτούρα εἶναι ποὺ μὲ γονατίζει». Πέρασε τὰ δάχτυλά του ἀνάμεσα στὶς ἀραιὲς τοῦφες τὸ μαῦρο μαλλὶ ποὺ τοῦ μισοσκέπαζε τ' ἀφτιά.

«Σᾶς εἶμαι εὐγνώμων, κύριε», εἶπε ὁ Ἄντριους. «Ὅμως δὲν εἶμαι βέβαιος ἄν —»

«Βρὲ διάολε, μιὰ ἀρχὴ θὰ κάνεις. Κοίτα». Μ' ἓνα χέρι λεπτὸ σὰν τὴν ἀρπάγη τοῦ ὄρνιου ἄδραξε τὸ μπράτσο τοῦ Ἄντριους καὶ τὸν ἔσπρωξε πρὸς τὴν πόρτα. «Γιὰ κοίτα ἐκεῖ». Βγῆκαν ἔξω, στὸν ἥλιο ποὺ ἔκαιγε· ὁ Ἄντριους μισόκλεισε τὰ μάτια καὶ ἔκανε ἓνα μορφασμὸ μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴ φωτοχυσία. Σφίγγοντάς του ἀκόμη τὸ μπράτσο τοῦ ἔδειξε τὴν πόλη. «Πρὶν ἀπὸ ἓνα χρόνο, ὅταν ἦρθα ἐδῶ ὑπῆρχαν ὅλες καὶ ὅλες τρεῖς σκηνὲς καὶ ἓνα ὑπόσκαφο ἐκεῖ κάτω — ἓνα σαλοῦν, ἓνα μπορντέλο, ὁ ὑφασματέμπορας καὶ ὁ σιδεράς. Γιὰ δὲς τώρα». Σήκωσε τὸ κεφάλι του πρὸς τὰ πάνω, γιὰ νὰ κοιτάζει κατὰματα τὸν Ἄντριους, καὶ ψιθύρισε βραχνά, ἡ ἀνάσα του γλυκὴ ἀπὸ τὸν ταμπάκο: «Μὴν πεῖς κου-

βέντα πουθενά — όμως σὲ δυὸ-τρία χρόνια ἀπὸ τώρα τούτη ἡ πόλη ποὺ βλέπεις θὰ εἶναι κάτι. Ἔχω ἤδη πέντ' ἕξι κομμάτια γῆς καπαρωμένα καὶ τὴν ἐπόμενη φορὰ ποὺ θὰ πάω στὸ Κάνσας Σίτι θὰ καπαρώσω ἄλλα τόσα. Ἐλεύθερα εἶναι!» Ταρακούνησε τὸ μπράτσο τοῦ Ἄντριους σὰν νὰ ἔτανε κλαράκι· φρόντισε νὰ χαμηλώσει τὴ φωνή του ποὺ τώρα πιά εἶχε γίνεи στριγγή. «Κοίτα, ἀγόρι μου. Εἶναι ὁ σιδηρόδρομος στὴ μέση. Μὴν ἀρχίσεις νὰ τὰ λὲς δεξιὰ κι ἀριστερά, ὅμως ἅμα περάσει ἀπὸ δῶ ὁ σιδηρόδρομος, θὰ δεῖς ὅτι θὰ γίνεи πόλη ἐτοῦτο δῶ τὸ πράμα. Ἔλα νὰ δουλέψεις γιὰ λογαριασμό μου. Ἐγὼ θὰ σὲ καθοδηγήσω ὅπως πρέπει. Ὅποιος γουστάρει, μπορεῖ νὰ καπαρώσει ἕνα κομμάτι γῆς ἐδῶ πέρα· τὸ μόνο ποὺ ἔχεις νὰ κάνεις εἶναι νὰ βάλεις τὴν ὑπογραφή σου σ' ἕνα χαρτί στὸ Γραφεῖο Κτηματολογίου τῆς Πολιτείας. Μετὰ κάθεσαι καὶ περιμένεις. Αὐτὸ εἶναι ὅλο».

«Σὰς εὐχαριστῶ, κύριε», εἶπε ὁ Ἄντριους. «Θὰ τὸ σκεφτῶ».

«Θὰ τὸ σκεφτεῖς!» Ὁ ΜακΝτόναλντ τοῦ ἄφησε τὸ μπράτσο κι ἔκανε πίσω κατὰπληκτος. Σήκωσε τὰ χέρια ψηλὰ κι αὐτὰ ἀνέμισαν καθὼς στριφογύρισε ἀπότομα φουρκισμένος. «Τί θὰ σκεφτεῖς; Βρὲ ἀγόρι μου, εἶναι μεγάλη εὐκαιρία. Γιὰ ἄκουσε. Τί ἔκανες στὴ Βοστόνη προτοῦ ἔρθεις ἐδῶ;»

«Ἦμουνα στὸ τρίτο ἔτος στὸ Χάρβαρντ».

«Τὰ βλέπεις;» ἀναφώνησε θριαμβευτικὰ ὁ ΜακΝτόναλντ. «Κι ὅταν θὰ τέλειωνες καὶ τὸ τέταρτο ἔτος τί θὰ ἔκανες; Θὰ ἔπιανες σὲ κάποιον δουλειά, μπορεῖ καὶ νὰ γινόσουν ἀσκάλος σὰν τὸν πατέρα Ἄντριους ἢ — Ἄκουσέ με. Πολλοὺς σὰν κι ἐμᾶς δὲν θὰ βρεῖς ἐδῶ πέρα.

Ἀνθρώπους μὲ ὄραμα. Ἀνθρώπους πού ὄραματιζονται τὸ αὖριο». Σήκωσε ἓνα χέρι τρεμάμενο κι ἔδειξε κατὰ τὴν πόλη. «Τοὺς εἶδες ὄλους αὐτοὺς ἐκεῖ κάτω; Κουβέντιασες μὲ κανέναν;»

«Ὅχι, κύριε. Χτὲς τὸ ἀπόγευμα ἔφτασα ἀπὸ τὸ Ἔλσγουερθ».

«Κυνηγοί», πέταξε ὁ ΜακΝτόναλντ. Τὰ στεγνά, λεπτά χεῖλη χαλάρωσαν καὶ ἀνοιξαν, σὰν νὰ ἔχει βάλει κάτι σάπιο στὸ στόμα του. «Κυνηγοί ὄλοι τους καὶ ἀγύριστα κεφάλια. Ἔτσι θὰ ἦτανε ὄλη τούτη ἡ χώρα ἀνδρὸν ὑπῆρχανε κάποιιοι σὰν κι ἐμᾶς. Ἀνθρώποι πού ζοῦνε ἴσα ἴσα μὲ ὅ,τι παίρνουνε ἀπὸ τὴ γῆ ἀλλὰ δὲν ξέρουνε τί νὰ τῆνε κάνουνε».

«Δηλαδή οἱ πιὸ πολλοὶ στὴν πόλη εἶναι κυνηγοί;»

«Κυνηγοί, ἀγύριστα κεφάλια, καὶ κάτι τεμπελόσκυλα ἀπ' τὰ ἀνατολικά. Τούτη ἡ πόλη μόνο τομάρια βγάζει, ἀγόρι μου. Θ' ἀλλάξει ὅμως. Κάτσε νὰ περάσει ὁ σιδηρόδρομος».

«Θὰ ἤθελα νὰ πῶ δυὸ κουβέντες μὲ κάποιους ἀπ' αὐτούς», εἶπε ὁ Ἄντριους.

«Μὲ ποιούς;» ἔβαλε τὶς φωνὲς ὁ ΜακΝτόναλντ. «Μὲ τοὺς κυνηγούς; Ἐλα, Θεέ μου! Μὴ μοῦ πεῖς ὅτι εἶσαι κι ἐσὺ σὰν τ' ἄλλα τὰ ξυπνοπούλια πού κουβαλιοῦνται ἐδῶ πέρα. Ἐκανες τρία χρόνια στὸ Χάρβαρντ καὶ θὲς νὰ τὰ ἀξιοποιήσεις ἔτσι δά; Ἐπρεπε νὰ τὸ ἔχα καταλάβει. Ἐπρεπε νὰ τὸ ἔχα καταλάβει μὲ τὸ πού πάτησες τὸ πόδι σου ἐδῶ πέρα».

«Δυὸ κουβέντες θέλω νὰ πῶ μὲ κάποιους ἀπ' αὐτούς», ἐπανέλαβε ὁ Ἄντριους.

«Κατάλαβα», ἔκανε φαρμακωμένος ὁ ΜακΝτό-